

*Csörömpölnek a könnyü csillagok,
a hold akár egy kósza, sárga felhő.
Szoríts magadhoz élet, ne eressz!
Had szántsak rajtad végig drága lejtő!*

5.

*Ott kint az illat könnyü husa száll,
a függönyön piros kígyók gyűrűznek,
ó hogy vágylak vibráló könnyűség,
kacsintgató, fodros lelke a tűznek.*

*Legalább árnyad lenne az enyém,
hisz úgy szeretlek könnyü-testü semmi,
vad oldatodban fürdöss meg botor,
ne tudjak véled sohase betelni.*

VERS A SZÓHOZ

*Az oldó szót, hogy tudom megtalálni,
a szót, amelynek fénye van csupán,
de az értelme szétomlik puhán
a láztalan csend könnyü hajlatán.*

*Ó szép a villanás, a tiszta játék,
de szebb a munka és a változás,
a becsült kin, a száraz tartozás,
a vállalt világ, mint a látomás.*

*A valóság csak része az emlékeknek,
mutat jövőhöz te köss, tiszta szó,
lebegtető, csitító, biztató,
a sérthetetlen rendről hírt-adó.*

A NÉPIESEK KÜLPOLITIKÁJA

Irtá: SZEKERES GYÖRGY

A magyar társadalomismeret nagyot fejlődött az utóbbi években. A falukutatók írásai számos új, eddig észrevétlen maradt vagy mellőzött vonást rajzoltak ki a parasztság arculatán. Helyzetjelentéseik nyomán a *Márciusi Front* programján tulmenő demokratikus irányzatok is valóbb, rugalmasabb álláspontra helyezkedtek az agrár kérdésben. A népiesek érdeme az is, hogy a magyar mult döntő eseményeit s számos vezéralakját segítették megtisztítani az uri történelemmásítás iszapjától. Történelmünk átértékelése csak ujabban került törekvéseik homlokterébe. Amióta a külső veszély a nemzet nyakára nőtt s a magyarság besorozása a Mitteleuropába elkerülhetetlennek látszik a pesszimisták s a fizetett németbarátbarátok szemében, írónk a multba fordulnak nagy példákért a tespedés ellen s az ellenállás buzdítására. Féja Géza, Szabó Zoltán és Erdei Ferenc Dózsáról, Zrinyiről, illetve Kossuthról most megjelent köny-

veikben e téren is szép munkát végeztek.

Ha másért nem, úgy azért is örömmel kell fogadnunk ezeket az írásokat, mert részben megcáfolnak bizonyos kósza híreket: a népiesek legjelentősebb publicistáinak „jobboldali kilengései“ nem oly méretűek, mint egyes szerencsétlenül megfogalmazott polemikus cikkeik alapján sokan hitték. Veres Péter esete nem mérvadó a többiek elbírálásánál. Féja, Szabó, Erdei változatlanul hűségesek azokhoz az alapelvekhez, melyeknek jegyében fejlődésük elindult. Véleményünk szerint éppen azt lehetne szemükre vetni, hogy tulságosan hűségesek. A népiesek világnézetében kezdettől fogva igen ellentmondó elemek keveredtek. Féja és társai nem lettek jobboldaliak, csak ma sem jutnak túl a régi ellentmondásokon. Ragaszkodnak indulásuk tehertételeihez is, a magyar politikai helyzet jelentős rosszabbodása közepette sem mondanak le bizonyos elképzelésekről, melyeknek tévességét a helyzet kritikus fordulatai számunkra eléggé kidomborították. Ezek a csökevények, nem semlegesítik a népiesek érdemeit a magyar szabadság multjának felkutatásában sem, de véleményünk szerint lényegesen tompítják szellemi s politikai átütőerejüket s növelik elszigetelődésük veszélyét. Mindez terjedelmesebb tanulmányt is megérdemelne. Az itt következő futó megjegyzések keretében — ujabban megjelent könyvekkel kapcsolatban — *csak* nemzetvédelmi koncepcióik egyoldalúságára és hibáira kívánunk rámutatni.

Az első megjegyzés a népiesek külpolitikai gondolkodásának kezdetlegességéről szól. Azt hiszem ingadozásaiknak egyik oka az, hogy nem tudnak európai viszonylatokban látni. Nem kis mértékben magyar „lovakipatriotizmusuk“ eredményezi, hogy viszonyuk bizonyos külföldről irányított „népmozgalmakhoz“ nem eléggé tisztázott.

Visszas ez a hiány, hiszen Féja és társai jól látják, hogy a nemzeti függetlenség ügye mindenekfelett áll és minden más kérdést ma a nemzetvédelem feladatának kell alárendelni. Mostanában megjelent írásaik mind a magyarság szabadság-tradícióit kutatják s elemzik azokat a körülményeket, amelyek a multban a függetlenség megsemmisülését okozták, illetőleg lehetővé tették az ország eredményes védelmét. Féja meggyőzően bizonyítja, hogy az urak Temesvárnál Dózsa György pórhadainak megsemmisítésével vesztették el a mohácsi csatát. Szabó Zoltán arról az emberfeletti küzdelemről ír, amelyet Zrinyi Miklós, a költő vivott Magyarország véderejének növeléséért s a török elleni harcok függetlenítéséért a Habsburgok birodalmi érdekeitől. Erdei Kossuth Lajos üzenetét közvetíti: szociális igazságtétel nélkül nincsen nemzeti egység, nemzeti egység nélkül nem lehet eredményes ellenállás. Mélységesen s fájón igazuk van, midőn a magyarság belső bajaiban a nép visszamaradottságában s a vezető osztályok vakságában látják a régi vereségek legfőbb okát. Helyes a történelmi elemzések középpontjában álló gondolat, hogy a magyar függetlenség megmentésének ma is belülről, a magyarságból kell kiindulni; a nemzet nem bízhatja jövőjét nagy hatalmi játékokra s a nemzetközi diplomácia pillanatnyi konstellációira. A közelmultban Csehszlovákia példája szomorúan bizonyítja, hogy minden nemzet elsősorban önmagára számítsa — csak így nyerheti el mások támogatását. Közép-európa utolsó demokráciája nem Münchenben, a zöld asztalnál bukott el, hanem abban a pillanatban, amidőn alávetette magát a nagy hatalmi al-

kunak s nem kísérelte meg a végső elkeseredett ellenállást saját erőivel. A magyar nemzet szabadsághagyományai parancsolják, hogy belsőleg felkészüljön erre a végső ellenállásra. Még ha *egy ideig* egyedül is állna szemben a tizszeres germán tulerővel.

De ezen az első alapigazságon túl a népiesek között talán Erdei az egyetlen, akinek soraiból érezni, hogy szembe mer nézni a második alapigazsággal: a magyar kismemzet, erői, legfeljebb csak egy hősi elbukásra telnek, ha összecsap mai főellenségével. Szabadságharcának győzelmét csak az ellenfél tulerejét kiegyensúlyozó szövetségesek biztosíthatják, tehát oly külpolitika, amely a jelenlegi helyzetben le tudja kötni, meg tudja nyerni a számbajövő hatalmakat. Tehát a mai hivatalos iránnyal homlokegyenest ellentétes külpolitika. Ma nemcsak minden belső kérdést kell a nemzetvédelem feladatai alá rendeni; a belső ellenállást előkészítő demokratikus munkával összhangba kell hozni Magyarország magatartását az európai politikával s főként a szomszéd államokkal s a határ-
nemzetekkel szemben. A legujabbkori történelemben elszenvedett sérelmeknek nem szabad elfeledtetni, hogy a régi Magyarország (más szempontokból is maradi) vágyálmának kergetése a mai Magyarországot süllyeszti gyarmati rangra. A népiesek az ellenállás belső feltételeit jól látják. De eddig még kísérletet sem tettek arra, hogy megtörjék a reakció külpolitikai monopóliumát, amely a szentistváni birodalom visszaállításának jelszavával husz év óta elszigetelte Magyarországot a nemzetközi demokráciától s az újabb területi nyereségek ellenére, hónapról-hónapra újabb darabot áldoz föl a magyar szabadságból. Az elmúlt ősztől izgalmas eseményei alatt a sovinszta láz őket is magával ragadta. Senki sem akadt közöttük, aki vállalta volna az „ünneprontó“ nehéz szerepét, hogy figyelmeztesse a nemzetet a Felvidék és Kárpátalja árara. Arra, hogy a területi megnagyobbodással egyidejűleg az ellenállás lehetőségei kisebbedtek.

A népiesek külpolitikai látásának alacsony színvonalára persze mentéséget is találhatunk. Hiszen nemcsak ők, de a nagy legális munkáspárt vezetősége is alávetette magát a döntő pillanatokban az uralkodó osztály külpolitikai „vezetésének“, noha a szociáldemokrácia feladata lett volna szembehelyezkedni a felkorbácsolt lelkesedéssel. A magyar közéletben — Cs. Szabó László új naplójegyzetei érzékeltetik — nem volt egyetlen szilárd pont sem, amelyhez az ingadozók igazodhattak volna. Nem akadt senki, aki arra intette volna a népieseket, hogy itt nem az utódállamok magyarjainak önrendelkezési jogáról van szó az utódállamok többségi népeivel szemben, hanem az anyaországi magyarság s a Dunamedence más népeinek önrendelkezési jogáról a német imperializmussal szemben. Az is a népiesek mentségére szól, hogy helyes magyar külpolitikai irány kidolgozása, tehát a maradiság monopóliumának megtörése a magyar történelem bizonyos hiányosságai miatt egyáltalán nehéz feladat. Íróink vajmi kevés utmutató példát találhatnak a múltban. Magyarország évszázadokon keresztül a Habsburg birodalom tartozéka volt; külpolitikai hagyományaink igen soványak. Csak a szabadságmozgalmak alatt történtek kísérletek önálló magyar külpolitikai tájékozódásra — sajnos nem mindig nagy sikerrel. 1848 nagy hibákat követett el ezen a téren. (Másodlagos jelentőségű és hamar visszazivott engedmények fejében hagyta, hogy Bécs magyar csapatokkal verje le szövetségesünket, az olasz sza-

badságharcot. Nagy Sándor tábornok Bécsujhely közelében táborozó csapatai tétlenül nézték a bécsi felkelés vérbefojtását...) A világháborút követő forradalmak sem tündököltek nagy diplomáciai rátermettséggel. Arról a külpolitikai stílusról pedig, amit a békekötés utáni Magyarország kormányai teremtettek, jobb nem beszélni.

De mindezek a mentő körülmények addig érvényesek, ameddig a népiesek tevékenységének csak bizonyos korlátozott irodalmi jelentőséget tulajdonítunk. Féljük ennél nyilvánvalóan nagyobbra törnek. Már pedig egy nemzet kifejezését s ellenállásának szellemi irányítását vállaló törekvés számára nincsenek mentségek — ilyen nagy szándéknak csak eredmény lehet a mértéke. Ha a népiesek nem akarnak elmaradni a nagy feladatok mögött, tul kell jutniuk nemzetvédelmi elképzeléseik egyoldalúságán. Legalább az első lépéseket kellene megtenniük azon az uton, amely a reakció külpolitikai monopóliumának megtörésén keresztül kivethetné Magyarországot mai európai elszigeteltségéből. A magyarság belső megújulásának követelése mellett vállalni kell azokat a feltételeket is, amelyek szövetségeket szereznek a magyar függetlenség ügyének. Erdői is leszögezi, hogy Kossuth Lajos a dunai népek összefogásában látta a német előretörés feltartóztatásának biztosítékát. Mondani sem kell, hogy ez a kossuthi megállapítás ma is érvényes, ha hozzáfűzzük, hogy a dunai népek szövetezése sem állhatna elszigetelten a haladás és visszahatás világerő között. De miként képzelik el egyes népiesek a közép-európai népek egységét, ha ragaszkodnak a magyar „birodalmi“ gondolathoz, tehát akarva, nem akarva támogatják az uralkodó osztályoknak a régi nemzetiségek visszahódítására irányuló törekvéseit? Hogyan tudják összeegyeztetni a feudális maradványok s a német imperializmus elleni harcukkal a szentistváni birodalom feudális eredetű s ma ugyancsak imperialista érdekeket takaró eszméjét?

Ezekkel a kérdésekkel elértük cikkünk másik, főbb megjegyzéséhez. Arra kívánunk utalni, hogy a külpolitikai problémákkal ma oly szorosán összefüggő nemzetiségi kérdés is egyik legsebezhetőbb pontja a népiesek elképzeléseinek. A régi magyar bűnök s a reakciós-sovinizta fertőzés veszedelme itt is kísértenek.

A népiesek ragaszkodnak a „birodalmi“ gondolathoz. Bármily demokratikusnak álmodják meg az új birodalmat, abban a magyarságnak az állam-nemzet szerepét szánják; a kisebbségek, melyeket évezredes szálak fűznek sorsunkhoz, ismét élvezhetik majd a magyarság nagylelkűségét, igazságosságát. Ennek az elképzelésnek — bármily jóhiszemű is legyen — ma csakis ez lehet az értelme: akarjuk a magyarság felbuzdulását a III. Birodalom ellen; követeljük a magyar nemzet önrendelkezési jogának biztosítását a germán hódítás ellen — de nem ismerjük el a magyar szent korona volt nemzetiségeinek ugyanezt a jogát a magyar imperialisták terjeszkedési étvágáival szemben. Sőt, ezen is túlmenünk: kívánjuk, hogy azok a nemzetiségek, melyek a világháború következtében önállósultak vagy máshová csatlakoztak, térjenek vissza a magyar államba s nyugodjanak bele másodlagos szerepükbe a Dunavölgyén. Ha most minden egyéb szemponttól el is tekintünk (könnyű volna bizonyítani a szóbanforgó kisépek nemzeti törekvéseinek történelmi jogosultságát), elképzelhető-e, hogy ezen az alapon bármiféle szövetségi viszony is létrejöhessen magyarok, szlávok és románok között Németország megfékezésé-

sére? Nem bizonyos-e, hogy ezt a magyar magatartást a volt nemzetiségek s anyanemzeteik kereken visszautasítják s táborukban olyan irányzatok is támadnak, amelyek inkább Hitlerhez fordulnak „segítségért”? A szlovák nacionalisták így cselekedtek...

Kárpátalja példája sem nagyon alkalmas arra, hogy megszilárdítsa a bizalmat irányunkban azoknál a nemzeteknél, amelyek természetes szövetségeseink lehetnek függetlenségi küzdelmeinkben. Ortutay Gyula a ruszinokról szóló (ethnográfiai szempontból igen érdekes) könyvében sajnos nem jó szolgálatot tesz a magyar ügynek, midőn a kárpátaljai ukránság problémáját a „birodalmi” gondolat kaptafájára huzza s még a rossszíjú „magyar-orosz” kifejezést is átveszi a hivatalos közlemények nyelvezetéből. A népiesek nem tudnák alárendelni ezt a kérdést a nemzetvédelem központi feladatának? Ha már egyszer a baj megtörtént s a magyar haza gondjai újabb félmilliók kisebbséggel szaporodtak, az igazi demokratáknak s a függetlenség következetes harcosainak feladata az lenne, hogy szembeszálljanak a „magyar-oroszítási” kísérlettel s programjukba besorozzák Kárpátalja népének teljes nemzeti egyenjoguságát. Ezzel nemcsak az utódállamok felé mutatnának jó példát, hanem 500.000 fővel, a Csehszlovák köztársaság husz éve alatt javarészből harcos demokrata pártokban iskolázott harcossal gyarapítanák a szabadság és függetlenség magyarországi táborát.

URAK, ÉRTELMISÉGIK...

(Naplóból)

Irta: NAGY ISTVÁN

Tárgyaltam, vitáztam, tusakodtam fiatalabbjaival sokszor az utóbbi évek folyamán. Nem tagadom, magamfajta, asztalosból vedlett író: érdekelték szokásaik, képességeik s főleg értékük, a közösség mérlegére téve. Majdnem mindig késnek, — szól az első megfigyelésem róluk. Akaratlanul is eszembejutott anyám szoptató dada emlékeiből egy alaposan megkésített, kilenc és félhónapra született tanár ivadék... S ha ebből nem is nőtt *jelkép* előttem, az emlék anyám és más egykori cselédnemek beszéd-töredékeit kavarta elém. Ezekből a beszéd-töredékekből értesülhettem, hogy bizony a legtöbbjét dada szoptatta, akinek állandóan rimánkodnia kellett előtte, hogy legyen olyan kegyes pontos időben szájba venni a „didit” és méltóztasson megszabadítani a dadát a sok tejtől. Ez a körülmény lélektanilag bizonyára ugyanolyan döntő volt nálunk, mint nálunk, munkáscsecsemőknél, hogy egész nap vacak violagyökéren rágódtunk s este munkából jövő anyánk mellének olyan kéretlen mohósággal estünk neki, hogy nem egyszer a csukottbluz gombjait faltuk be siettünkben. Nem lehetett kevésbé elhatározó, jellemformáló adottság az sem, hogy míg uri, értelmiségi kortársunk felett — ha mindjárt paraszt szülők gyermeke is volt, — legalább egy kis „pengős” cselédke órangyalkodott, addig minket a felfordított konyhaszék lábai közé állítottak be vagy odakötöztek az ágy lábához, hogy ne mászkáljunk szét a nagyok lába alá.